

Soru-Cevap

Sultan'ın Müslümanlara Vergi Koyması Caiz midir?

Halid Âli Yasin'e

Soru:

Esselamu Aleykum ve Rahmetullah ve Berekâtuh. Allah sizi daim kılsın. Cevaplamanızı istediğim bir sorum olacaktı...

“Vergilerin” İslam'da haram olduğu bilinmektedir. Bugün “görevlendirme-öşür-haraç” olmadığı halde İslam Devleti özellikle (bütçe) açığı durumuna nasıl bir çözüm getirecektir?

Cevap:

Ve Aleykumselam ve Rahmetullahi ve Berekâtuh.

Soru konusunda kafanız karışmış gibi görünüyor. Zira şöyle diyorsunuz: “Vergiler İslam'da haramdır.” Bu genel olarak doğrudur. Ancak o, belirli durumlara özgüdür... Aynı şekilde şöyle diyorsunuz: “Bugün öşür ve haraç yoktur.” Oysa Müslümanların arazilerinin ya öşri arazi olduğu ya da haraci arazi olduğu bilinmektedir ki bunlar mevcuttur. Bahsetmiş olduğunuz şu kelimelere gelince: “Görevlendirme, öşür ve haraç.” Görevlendirme kelimesinin burada yeri yoktur...

Tüm bunlara rağmen Allah'ın izniyle cevabın açık ve net olması için konuyu sizin için detaylandıracağım:

1- Şeriat, Sultan'ın, istediği gibi verdiği bir emre dayanarak Müslümanların üzerine vergi koymasını nehyetmiştir. Zira Sallallahu Aleyhi ve Sellem, şöyle buyurmuştur: **لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ صَاحِبُ مَكْسٍ** “**Gümrük vergisi alan cennete giremez.**” [Ahmed tahrîç etti ve Zeyn ve Hâkim sahihtir dedi.] Meks: ülke sınırlarındaki tüccarlardan alınan vergidir. Ancak nehiy, Ebu Bekre kanalıyla gelen müttefekun aleyh hadisinde geçen Rasul Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavlinden dolayı tüm vergileri kapsamaktadır: **إِنَّ دِمَاءَكُمْ وَأَمْوَالَكُمْ وَأَعْرَاضَكُمْ عَلَيْكُمْ حَرَامٌ كَحُرْمَةِ يَوْمِكُمْ هَذَا فِي بَلَدِكُمْ هَذَا فِي شَهْرِكُمْ هَذَا** “**Kanlarınız, mallarınız ve ırzlarınız, tıpkı şu şehrinizde bu ayınızda şu gününüzün haram olması gibi birbirinize haramdır.**” Dolayısıyla bu, genel olup diğer insanları kapsadığı gibi Halifeyi de kapsamaktadır... O halde Halife'nin harcama yapmak için vergi koyması caiz değildir. Bilakis Beytu'l Mâl'den harcama yapmalıdır.

2- Ancak şeriatın, vergilerin konulması hakkındaki genel yasaktan istisna kıldığı bazı durumlar vardır. Nitekim bunlara yapılan harcamaların, sadece Beytu'l Mâl'in üzerine değil de Müslümanların da üzerine olduğunu açıklayan şeri nâsslar varit olmuştur. Sonradan Beytu'l Mâl'de bulunanlar onlara harcamak için yeterli olmazsa, o zaman harcamalar Beytu'l Mâl'den Müslümanlara intikal eder. Dolayısıyla bu durumlar için zengin olanlardan bir artırma olmaksızın gerekli olan harcama miktarınca vergi alınır ve onlar için belirlenen yerlere konulur... Bu durumlardaki vergi, Sultan'ın hevasına ve istediği gibi çıkarmış olduğu bir emre binaen olmaz, bilakis Allah'ın emrine binaen olur. Zira Sultan sadece Allah Subhanehu'nun kendisine emretmiş olduğu bir emri uygular. Buna göre şeriatın hem Beytu'l Mâl'e hem de Müslümanlara vacip kılmış olduğu şey, Beytu'l Mâl'den onlara harcanmasıdır. Dolayısıyla Beyt-ul Mâl'de mal bulunmadığında veya mal kalmadığında ya da harcamaları karşılamak için yeterli olmadığında Halife, şeri hükümlere göre bu harcamalar miktarınca zengin olanların üzerine vergiler koyar... Bu durumda haram olmaz.

3- Yukarıda geçenlerden de açığa çıkmaktadır ki herhangi bir durumda harcama yapmak amacıyla vergi koymanın caiz olması için aşağıdaki şartların gerçekleşmesi gerekir:

- Beytu'l Mâl'de, bu duruma harcama yapmak için yeterli malın olmaması...
- Bu durumdaki harcamanın hem Beytu'l Mâl'in hem de Müslümanların üzerine vacip olduğuna dair şeri nâssın bulunması...
- Konulan verginin, bu durum için gerekli olan harcama miktarını geçmemesi...
- Verginin sadece marufa göre temel ve lüks ihtiyaçlarından daha fazlasına sahip olan zenginlere konulması...

4- Hakeza İslam'da yukarıdaki şartlar dışında vergi konulmaz. Yani şeriatın, belirli durum için yapılacak olan harcamanın sadece Beytu'l Mâl'e değil, bilakis aynı şekilde Müslümanlara da yapılmasını belirtmiş olması gerekir:

- Örneğin fakirlerin nafakası. Şayet Beytu'l Mâl'de fakirlerin ihtiyaçlarını karşılayacak mal yoksa, herhangi bir artırma olmaksızın bu ihtiyaç miktarınca vergi konulur. Çünkü fakirlerin nafakası sadece Beytu'l Mâl'in üzerine vacip değil, bilakis aynı şekilde Müslümanların üzerine de vaciptir: Zira Hâkim Müstedrek'inde, Aişe Radiyallahu Anhe'den Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu tahric etmiştir: **“Yanı başında komşusu açken tok olarak geceleyen kişi (olgun) mümin değildir.”** Taberani Mucemu'l Kebir'de, Enes İbn Malik Radiyallahu Anhu'dan şöyle dediğini rivayet etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Yanındaki komşusu aç iken ve bunu bildiği halde tok olarak geceleyen bir kimse bana (tam olarak) iman etmiş sayılmaz.”** Hâkim Müstedrek'inde, İbn Ömer'den şöyle dediğini tahric etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Aralarında bir kişinin aç olarak sabahladığı herhangi bir hane halkının üzerinden Allah'ın zimmeti/koruması kalkmıştır.”**

- Örneğin cihat için harcama; şayet Beytu'l Mâl cihadın ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli değilse, herhangi bir artırma olmaksızın bu ihtiyaç miktarınca zenginlerin üzerine vergi konulur. Çünkü cihat için yapılan harcama, sadece Beytu'l Mâl'in üzerine vacip değildir, bilakis aynı şekilde Müslümanların da üzerine vaciptir. Zira Subhanehu şöyle buyurmuştur: **“Allah yolunda mallarınızla ve canlarınızla cihad ediniz. Eğer anlıyorsanız, sizin için hayırlı olan budur.”** [Tevbe-41] Buna dair başka deliller de vardır.

- Örneğin askerlerin geçimlerini sağlamak için yapılan harcama; şayet Beytu'l Mâl askerlerin geçim ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli değilse, herhangi bir artırma olmaksızın bu ihtiyaç miktarınca zenginlerin üzerine vergi konulur. Çünkü askerlerin geçimi için yapılan harcama, sadece Beytu'l Mâl'in üzerine vacip değildir, bilakis aynı şekilde Müslümanların da üzerine vaciptir. Zira Ahmed Müsned'inde Abdullah İbn Amr'dan şöyle dediğini tahric etmiştir: Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Mücahid için (sadece kendi cihadının) sevabı vardır. (Ona silah temininde) yardımcı olan kimse için hem (yardımının) sevabı hem de cihad sevabı vardır.”**

- Örneğin şehirde başka bir hastane olmadığında, hastanenin olmaması insanlara zarara neden olacağından hastanenin inşa edilmesi için yapılan harcama; şayet Beytu'l Mâl hastanenin inşasının ihtiyaçlarını karşılamak için yeterli değilse, herhangi bir artırma olmaksızın bu ihtiyaç miktarınca zenginlerin üzerine vergi konulur. Çünkü hastanenin olmaması zarara neden olacağından dolayı onun inşa edilmesi zaruridir. Dolayısıyla hastanenin inşa edilmesi, sadece Beytu'l Mâl'in üzerine vacip değildir, bilakis aynı şekilde Müslümanların da üzerine vaciptir. **Çünkü zarardan nehyedilmesi geneldir:** Hakim Müstedrek'inde -ki bu hadisin isnadı sahihtir demiştir- Ebu Said el-Hudri Radiyallahu Anhu'dan Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle dediğini tahric etmiştir: **“Zarar vermek de yoktur, zarara zararla karşılık vermek de yoktur. Kim zarar verirse Allah da ona zarar verir. Kim zorluk çıkarırsa Allah da ona zorluk çıkarır.”**

- Örneğin açlık, sel felaketleri ve deprem gibi tebaya yönelik olağanüstü olaylar için yapılan harcama... şayet Beytu'l Mâl bu acil harcamaları karşılamak için yeterli değilse, herhangi bir artırma olmaksızın bu ihtiyaç miktarınca zenginlerin üzerine vergi konulur. Çünkü olağanüstü olaylar için yapılan harcama, sadece Beytu'l Mâl'in üzerine vacip değildir, bilakis aynı şekilde Müslümanların da üzerine vaciptir: Ebu Davud Süneni'nde, İbn Huceyr el-Adavi'den şöyle dediğini tahric etmiştir: Ömer İbn Hattab'ın bu kıssa hakkında Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem'den şöyle dediğini işittim: **“Yolların haklarından biri de oradan geçenlerden) yardıma muhtaç olan (Müslümanlara) yardım etmeniz ve yolunu şaşıranlara da yol göstermenizdir.”** Aynı şekilde az önce bahsetmiş olduğumuz açlık delilleri de buna intibak etmektedir.

5- Sadece Meytu'l Mâl'e vacip olan ancak Müslümanlara vacip olmayan harcamalara gelince; Bunlara Beytu'l Mâl'de yeterli mal olduğunda harcama yapılır. Eğer Beyt-ul Mâl'de mal yoksa bunlar için vergiler konulmaz. Bilakis Beytu'l Mâl'de mal oluncaya kadar beklenir. Çünkü bunlar, başka bir yol olduğu halde ikinci bir yolun yapılması, yeterli olabilecek başka bir hastane olduğu halde ikinci bir hastanenin yapılması, olmaması durumunda ümmete herhangi bir şekilde zarar vermeyecek üretim projelerinin oluşturulması, nikel ve sürme çıkarmak için bir fabrikanın kurulması, ticari gemilerin inşası için tersanelerin kurulması veya benzerleri gibi yokluğunda Müslümanların zarara uğramayacağı maslahatlardan bir maslahat için yapılan harcamalardır... Dolayısıyla bu ve benzeri hususlarda, bunlar için Beytu'l Mâl'de yeterli miktarda mal bulunduğu zaman harcama yapılır...

6- Vergilerin sadece zenginlerin üzerine konulmasına gelince: çünkü vergiler, marufa göre temel ve lüks ihtiyaçlarından daha fazlasına sahip olanların dışındaki bir bireyden alınmaz. Dolayısıyla Müslümanlardan herhangi biri, temel ve lüks ihtiyaçlarından daha fazlasına sahip olursa ondan vergi

alınır. Her kim de bunları (temel ve lüks ihtiyaçlarını) karşıladıktan sonra daha fazlasına sahip değilse, ondan herhangi bir şey alınmaz. Bu da Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şu kavlinde dolaydır: خَيْرُ الصَّدَقَةِ مَا كَانَ عَنْ ظَهْرِ غِنًى **“Sadakaların en hayırlısı zenginlerden alınandır.”** [Buhari, Ebu Hureyra kanalıyla rivayet etti.] Zengin kimse ise ihtiyaçlarını karşılayabilecek miktarda mala sahip olup başkalarına muhtaç olmayan kimsedir. Nitekim Müslim, Cabir'den Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem'in şöyle buyurduğunu rivayet etmiştir: اِبْدَأْ بِنَفْسِكَ فَتَصَدَّقْ عَلَيْهَا، فَإِنْ فَضَلَ شَيْءٌ فَلِأَهْلِكَ، فَإِنْ فَضَلَ عَنْ أَهْلِكَ شَيْءٌ فَلِذِي قَرَابَتِكَ، فَإِنْ فَضَلَ عَنْ ذِي قَرَابَتِكَ شَيْءٌ فَهَكَذَا وَهَكَذَا - يَقُولُ فَبَيْنَ يَدَيْكَ، وَعَنْ يَمِينِكَ، وَعَنْ شِمَالِكَ **“Harcamaya kendinden başla. Daha fazla gelirin varsa ailene harca. Yine malın varsa yakın akrabaların için harca. Yine fazlası varsa yakınlık derecesine göre hareket et. Diyor ki önünden, sağından ve solundan.”** Dolayısıyla harcama yapması gerekenleri kişinin kendinden daha sonraya bırakmıştır. Vergiler de böyledir. Çünkü vergi de nafaka ve sadaka gibidir. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: وَيَسْأَلُونَكَ مَاذَا يُنْفِقُونَ قُلِ الْغَفُورُ **“Sana neyi harcayacaklarını soruyorlar. De ki: İhtiyaçlarınızdan artanı.”** [Bakara-219] Yani harcanmasında bir çaba olmayanlardır ki bunlar da ihtiyaçtan fazla olanlardır. Bu nedenle vergi, ihtiyaçtan fazla olan mallardan, yani sadece zenginlerden alınır. Dolayısıyla fakirlerden alınmaz ve zenginler, zekât dairesi tarafından bilinmektedirler.

7- Vergilerin ihtiyaç miktarınca ve yeteri kadar konulmasına gelince; çünkü şeri nâsslar, belirli sınıfların ihtiyaçlarını gidermek için vergi alınmasına izin vermiştir. Dolayısıyla bu, bir kimsenin malını onun rızası olmadan almanın yasaklanmasından istisna edilmiştir. Bu nedenle nâsslarda geçenlerin sınırında durmak gerekir, aksi taktirde zulüm olur. Bu yüzden bir kimsenin malını onun rızası olmadan almak caiz değildir. Ancak nâssın, ihtiyaç miktarınca ve yeteri kadar kendileri için vergi konulmasına izin verdiği belirli durumlar istisna edilmiştir.

8- Yukarıda geçenler ortaya koymaktadır ki Hilafet Devleti'nin “bütçesinde”, “kalıcı veya kalıcıya benzer” bir açığın olabileceğine dair bir varsayım, yerinde olmayan bir varsayımdır. Çünkü (bütçe) açığı, yani gelirlerin giderleri karşılayamaması, İslam'ın güzel bir şekilde tatbik edildiğindeki aslına aykırı bir durumdur... Bu ise şu iki husus için önemlidir:

a- Nitekim şeri hükümler, devlet tarafından malların toplanması ve harcanması keyfiyetini tafsili olarak açıklamış olup bunu insanların içtihadına ve takdirine bırakmamıştır... Zira Beytu'l Mâl'de malın bulunması veya bulunmamasıyla ilgili olmayan bazı hususlar için harcamalar belirlemiştir. Çünkü bunlara yönelik harcamalar, Beytu'l Mâl'in ve Müslümanların üzerine vaciptir... Nitekim Beytu'l Mâl'de ister mal bulunsun isterse bulunmasın kendilerine harcama yapılması gereken hususları yukarıda açıklamıştık... Dolayısıyla bunlar, Beytu'l Mâl'de mal bulunmadığı zaman vergilerin konulduğu hususlardır.

Sadece Meytu'l Mâl'e vacip olan ancak Müslümanlara vacip olmayan harcamalara gelince; Yukarıda açıkladığımız gibi bunlara Müslümanların Beytu'l Mâl'inde yeterli mal olduğunda harcama yapılır ve bunlar için vergiler konulmaz.

b- Beytu'l Mâl'in daimi gelirleri şunlardır: Fey, ganimetler, haraç ve cizye... Aynı şekilde tüm çeşitleriyle kamu mülkiyeti gelirleri, devlet mülkiyeti gelirleri, öşürler, define ve madenlerin beşte biri ve zekat malları da vardır... **Asıl olan Beytu'l Mâl'in daimi gelirleri olan malların, para olsun ya da olmasın Beytu'l Mâl'in harcama yapması gereken yerlere harcama yapması için yeterli olmasıdır...Bu nedenle bu harcamalar kapsamında mali bir açığın meydana gelmesi, pek olası değildir.**

Ayrıca İktisadi Nizam, Hilafet Devleti'nde Maliye ve Anayasa Mukaddimesi kitaplarımızda açıkladığımız daha fazla detaylar mevcuttur...

Umarım Allah'ın izniyle bu cevap yeterli olmuştur.

Kardeşiniz
Ata İbn Halil Ebu Raşta

H. 12 Şaban 1437
M. 19/05/2016

Cevaba, hizbin emirinin aşağıdaki web sitesinden bağlanabilirsiniz:

<http://archive.hizb-ut-tahrir.info/arabic/index.php/HTAmeer/QAsingle/3709/>